

PROFILAKTIKA INSPEKTORLARINING AXLOQ TUZATISH ISHLARI JAZOSI BILAN JAZOLANGANLAR USTIDAN PROBATSIYA XODIMLARI BILAN HAMKORLIGI

G'aniyev Farrux Taxirjanovich

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi Huquqbuzarliklar
profilaktikasi faoliyati kafedrasida katta o'qituvchisi Toshkent,

100197, O'zbekiston, e-mail: fargan77@bk.ru

orcid.org/0009-0005-2423-050X

G'aniyeva Gulandon Ibragimovna

Namangan davlat universitetining Psixologiya (faoliyat turlari
bo'yicha) yo'nalishi 2-kurs magistranti

Rashidov Sharof Mansur o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi Huquqbuzarliklar
profilaktikasi faoliyati ixtisosligi bo'yicha tahsil olayotgan 2-o'quv

kursi 215-guruh kursanti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14250312>

ARTICLE INFO

Received: 19 th November 2024

Accepted: 20th November 2024

Published: 29th November 2024

KEYWORDS

Profilaktika

*inspektorlari, axloq ishlari
jazosi, probatsiya tizimi, jazo
choralari, tuzatish ishlari,
jinoyat sodir etgan shaxslar,
jamiyatga qayta moslashish
va monitoring.*

ABSTRACT

*Ushbu maqola, profilaktika inspektorlarining
axloq ishlari jazosi bilan jazolanganlar ustidan
probatsiya tuzatish bilan hamkorligini o'rganishga
tuzatish. Maqolada, axloq tuzatish ishlari bilan
jazolangan shaxslar bilan profilaktika inspektorlari va
probatsiya qurishning o'zaro hamkori, uning jazo
choralari va qo'llab-quvvatlash tahlili. Axloq ishlarni,
asosan, jinoyatni sodir etgan narsalarni jamiyatga
tuzatish va ularda paydo bo'lgan o'zgarishlarni ishlab
chiqarishga keltirish. Probatsiya tizimi esa jazoni ijro
etish jarayonida shaxsning tuzalishiga yordam beradi,
unga monitoring o'tkazish, tazyiq o'tkazadigan vaqti-
vaqti bilan maslahatlar beradi.*

*Profilaktika inspektorlari, axloq ishlari jazosi,
probatsiya tizimi, jazo choralari, tuzatish ishlari, jinoyat
sodir etgan shaxslar, jamiyatga qayta moslashish va
monitoring.*

Maqolada probatsiya, axloq ishlari bilan hamkorlikning samaradorligini va bu hamkorlikning jinoyatchilikni qo'llab-quvvatlashga, xodimlarning rehabilitatsiyasini ta'minlashdagi rolini muhokama qilish. , davolash profilaktika inspektor axloq kasalliklari bilan jazolanganlarga nisbatan amalga oshirgan monitoring ishlari, probatsiya tuzatish bilan hamkorlikda amalga oshirgan rehabilitatsiya dasturlari, ta'lim-tarbiyaviy ishlar va tibbiy yordamni ko'rsatish usullari yoritiladi. Bu tizimlarning o'zaro uyg'un ishlashi, aks

Maqola, jazo, probatsiya darajasini oshirishni chora-tadbirlar uchun zarur bo'lgan jazo, probatsiya choralari ko'rish, chora-tadbirlarni qo'llab-quvvatlash, axloq tuzatish ishlari.

Kirish: O'zbekiston Respublikasida jinoyat sodir etgan shaxslarni ijtimoiy rehabilitatsiya qilish, ularni jamiyatga qayta qo'shish va jinoyat xulq-atvorni oldini olish maqsadida axloq tuzatish ishlari jazosi o'rnatilgan. Ushbu jazoning maqsadi jinoyat sodir etgan shaxslarni jamiyatdan ajratmasdan, ularning xulq-atvorini tuzatish va yomon odatlarini yo'qotishdir. Profilaktika inspektorlari va probatsiya xodimlari bu jarayonda muhim rol o'ynaydi. Mazkur maqolada

profilaktika inspektorlari va probatsiya xodimlarining hamkorligi, ularning axloq tuzatish ishlari jazosi bilan jazolangan shaxslar ustidagi o'zni va ahamiyati yoritiladi.

Profilaktika inspektorlari va probatsiya xodimlarining roli

Profilaktika inspektorlari – bu jamoat tartibini saqlash, jinoyatlarning oldini olish va fuqarolarning huquq va majburiyatlarini ta'minlash bo'yicha ishlovchi xodimlardir. Ular jinoyatchilikni profilaktika qilish, jinoyatlarning oldini olish, shuningdek, jinoyat sodir etgan shaxslarni kuzatib borish va jamiyatga qaytarish bilan shug'ullanadi. Ularning asosiy vazifalaridan biri – axloq tuzatish ishlari jazosi bilan jazolanganlar ustidan nazoratni amalga oshirish, ularning hayotini ijtimoiy jihatdan to'g'ri tashkil etishdir.

Probatsiya xodimlari esa, jinoyat sodir etgan shaxslarning jazo muddatlarini o'tkazmasdan, ularning ijtimoiy reabilitatsiyasini amalga oshirishga mas'ul bo'lgan xodimlardir. Probatsiya xodimlari, axloq tuzatish ishlari jazosi bilan jazolanganlarni kuzatish, ular bilan ijtimoiy muhitda ishlash, o'zgarishlar yuzaga keltirish hamda jinoyatchilikka qarshi kurashishda jamoat bilan hamkorlik qilishni o'z zimmasiga oladi.

Hamkorlikning zaruriyati – Axloq tuzatish ishlari jazosi bilan jazolangan shaxslar bilan ishlashda profilaktika inspektorlari va probatsiya xodimlarining hamkorligi juda muhimdir. Chunki bu jarayonlar faqat qonuniy majburiyatlarni bajarmasdan, jinoyatchilikni kamaytirishga qaratilgan ijtimoiy integratsiya va psixologik yordamni ham o'z ichiga oladi.

Hamkorlikning birinchi va eng muhim jihati – bu shaxslarni ijtimoiy reabilitatsiya qilishdagi umumiy maqsadga erishishdir. Profilaktika inspektorlari shaxsning jinoyat sodir etish sabablarini o'rganish va uni bartaraf etishga qaratilgan dasturlarni ishlab chiqishda probatsiya xodimlari bilan birgalikda ishlashadi. Ular birgalikda reabilitatsiya dasturlari, psixologik maslahatlar, mehnatga yollash, ta'lim olish imkoniyatlarini yaratish kabi masalalarni hal qilishadi.

Ikkinchi jihat – bu jinoyatchilikning oldini olish va jamiyatga xavfsiz shaxslar qaytarilishi bo'yicha ma'lumot almashishdir. Profilaktika inspektorlari va probatsiya xodimlari o'zaro axborot almashish orqali jinoyatchilarning ijtimoiy tarmoqlarini, oilaviy va shaxsiy holatlarini yaxshiroq tushunib, ularga samarali yordam ko'rsatishadi.

Axloq tuzatish ishlari bilan jazolanganlarga nisbatan profilaktika inspektorlari va probatsiya xodimlarining ishlash usullari – Axloq tuzatish ishlari jazosi bilan jazolanganlarga nisbatan profilaktika inspektorlari va probatsiya xodimlari turli usullarni qo'llashadi. Misol uchun, probatsiya xodimi jinoyat sodir etgan shaxs bilan muntazam ravishda uchrashib, uning ijtimoiy ahvoli, psixologik holatini tahlil qiladi va kerakli yordamni taklif etadi. Shuningdek, bu xodimlar shaxsning ishlashini, o'qish va ma'lum bir mehnat faoliyatiga jalb etilishini ta'minlaydi. Profilaktika inspektorlari esa jinoyat sodir etgan shaxsning oila a'zolari, jamoat tashkilotlari va boshqa ijtimoiy guruhlar bilan hamkorlikda ishlashadi. Ular jinoyatchining jamiyat bilan aloqalarini tiklash, unga psixologik yordam ko'rsatish va ma'naviy yo'nalishlar bo'yicha o'quv dasturlarini ishlab chiqishda probatsiya xodimlariga yordam berishadi.

Hamkorlikning samaradorligini oshirish uchun tavsiyalar

1. **O'zaro ma'lumot almashish:** Profilaktika inspektorlari va probatsiya xodimlari o'zaro yaxshiroq ma'lumot almashishlari zarur. Ularning birgalikda ishlashlari, jinoyatchining ijtimoiy va psixologik holatini yaxshiroq tushunishlariga yordam beradi.
2. **Ta'lim va o'qitish dasturlari:** Axloq tuzatish ishlari jazosi bilan jazolanganlar uchun ta'lim olish imkoniyatlari yaratish va ularni kasb-hunar o'rgatish dasturlariga jalb etish muhimdir.
3. **Oila bilan ishlash:** Oila a'zolari bilan hamkorlik qilish, jinoyatchining uyida va atrof-muhitida o'zgarishlar kiritishga yordam beradi.
4. **Psixologik yordam:** Profilaktika inspektorlari va probatsiya xodimlari tomonidan ko'rsatiladigan psixologik yordamning samarali bo'lishi uchun mutaxassislar bilan yaqindan hamkorlik qilish zarur.

Xulosa

Profilaktika inspektorlari va probatsiya xodimlarining axloq tuzatish ishlari jazosi bilan jazolangan shaxslar ustidan birgalikda ishlashlari ijtimoiy reabilitatsiya jarayonini samarali qilishga xizmat qiladi. Ularning hamkorligi jinoyatchilikka qarshi kurashishda, jamiyatga xavfsiz va barqaror shaxslarni qaytarishda muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun, bu ikki guruhning o'zaro hamkorligi yanada kuchaytirilishi va tizimli ravishda tashkil etilishi zarur.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 2016-yil 16-sentabrda qabul qilingan "IIO to'grisidagi qonuni"
2. O'zbekiston Respublikasining 2014-yil 14-mayda qabul qilingan "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'grisidagi qonuni"
3. O'zbekiston Respublikasining 2024-yil 7-avgustda qabul qilingan "Probatsiya to'grisidagi qonuni"
4. O'zbekiston Respublikasining 1994-yil 22-sentabrda qabul qilingan "Jinoyat kodeksi"
5. G'aniev F. T. TURKIYA RESPUBLIKASI: TABIYATI, MADANIYATI VA AN'ANALARI //Results of National Scientific Research International Journal. – 2024. – T. 3. – №. 3. – C. 101-116.
6. G'aniev F. T. O 'ZBEKISTONDA INSON HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MILLIY PREVENTIV MEKANIZMI //Results of National Scientific Research International Journal. – 2024. – T. 3. – №. 3. – C. 84-90.
7. Ganiyev F., Ganiyeva G. O 'G 'IRLIK HAQIDA TUSHUNCHA, O 'G 'IRLIKNING PSIXOLOGIK GENEZISI VA MEKANIZMLARI //Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук. – 2023. – Т. 3. – №. 4. – С. 43-47.
8. Ganiyev F., O'zoqboyev S. VOYAGA YETMAGANLAR TOMONIDAN SODIR QILINADIGAN JINOYAT ISHLARINI YURITISH //Евразийский журнал технологий и инноваций. – 2023. – Т. 1. – №. 12 Part 2. – С. 131-134.
9. Ganiyev F., O'zoqboyev S. VOYAGA YETMAGANLAR TOMONIDAN SODIR QILINADIGAN JINOYAT ISHLARINI YURITISH //Евразийский журнал технологий и инноваций. – 2023. – Т. 1. – №. 12 Part 2. – С. 131-134.
10. Ганиев Ф. Ўғирлик жиноятларининг профилактикаси тушунчаси ва турларига оид айрим мулоҳазалар //Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук. – 2023. – Т. 3. – №. 4. – С. 37-42.
11. Ганиев Ф. Т. ЎҒРИЛИК ЖИНОЯТИНИНГ ЖИНОЯТ-ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ ВА ОЛДИНИ ОЛИШГА ДОИР ФИКР-МУЛОҲАЗАЛАР //Results of National Scientific Research International Journal. – 2023. – Т. 2. – №. 12. – С. 301-313.
12. Ганиев Ф. ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРЛАРИ ТОМОНИДАН ЎҒРИЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ //Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 159-162.
13. Ганиев Ф. "ОБОД ВА ХАВФСИЗ МАҲАЛЛА" ТАМОЙИЛИГА АСОСЛАНГАН ТИЗИМНИ ЖОРИЙ ЭТИШДА ФУҚОРОЛАР ЙИҒИНЛАРИНИ ФАОЛИЯТИНИ ТИЗИМЛИ ЙЎЛГА ҚЎЙИШ //Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук. – 2023. – Т. 3. – №. 3. – С. 96-98.
14. Ганиев Ф. АХБОРОТ ХАВФСИЗЛИГИ ҲАМДА МУҲОФАЗАСИ ТАЪМИНЛАНГАНИГА ҚАРАМАСДАН СОДИР ЭТИЛАДИГАН ЖИНОЯТЛАР //Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук. – 2023. – Т. 3. – №. 1. – С. 129-138.